

Jawatankuasa khas, Ombudsman usaha lindungi anak tak bernegara

- Keputusan menentukan individu layak menerima status kerakyatan perlu diteliti dan dilindungi Perlembagaan Persekutuan

- Terdapat keperluan menambahkan perlindungan diberikan kepada kanak-kanak berisiko memikul status 'tidak bernegara'

Oleh Rachel Decruz
bhrencana@bh.com.my

Setiap negara bergantung kepada perlindungan undang-undang tempatan serta antarabangsa untuk memelihara kedaulatannya, sekali gus berusaha memelihara sempadan daripada diceroahi dan mengawal kegiatan dalam wilayah kedaulatannya.

Langkah penting diambil termasuk membatalkan pendaftaran individu berada dalam sempadannya. Ini bukan sahaja menjadi tanda kuasa dan kedaulatan, bahkan membolehkan sumber ekonomi terhad diagihkan mengikut tatatertib hak individu mendiami di sesebuah kawasan.

Negara boleh mengambil keputusan ini berdasarkan faktor kelahiran manusia di sesebuah lokasi (*jus soli*) atau pertalian darah dengan ibu bapanya yang menjadi warganegara atau pemastautin tetap (*jus sanguinis*).

Kewarganegaraan menjadi asas kepada hak untuk membatalkan diri secara aktif dalam aktiviti ekonomi dan mendapat pendidikan serta rawatan perubatan. Ia menjadi titik permulaan untuk membolehkan seseorang mewakili negara sendiri contohnya dalam sukan, persidangan politik dan aktiviti melancong.

Hak bernegara dilindungi bawah Perisytiharan Hak Manusia Sejagat 1948. Menurut Perkara 15, setiap orang berhak kepada suatu kewarganegaraan.

Perlembagaan Persekutuan melindungi konsep kewarganegaraan rakyat. Warganegara berusia 12 tahun ke atas diberikan kad pengenalan biru sebagai tanda pemilikan haknya untuk bernegara.

Di negara ini, kerakyatan diberikan menerusi prinsip *jus soli* dan *jus sanguinis*. Pemberian ini penting dikawal selia kerajaan bebas, berdaulat dan berkuasa. Keputusan menentukan individu layak menerima status itu tidak boleh diambil remeh.

Namun, keputusan menafikan kewarganegaraan berpotensi mengakibatkan hak seseorang tergugat. Ia menggugat hak individu untuk bernegara apabila individu dalam sempadan sesebuah negara tidak layak menjadi warganegara di mana-mana juga negara lain.

Individu tidak layak dikurniakan kewarganegaraan oleh mana-mana negara contohnya atas dasar *jus sanguinis*, *jus soli*, naturalisasi atau pemerolehan, hanya bergantung belas ehsan negara kediannya untuk mengelakkan tergo-long 'tidak bernegara'.

Secara umumnya, sekiranya seseorang tidak layak mendapat kewarganegaraan asing dan turut dinafikan kewarganegaraan di negara kediannya, individu terbahit dianggap berstatus 'tidak bernegara'.

Bagi individu tidak bernegara di negara ini, aspek kehidupan seperti kebebasan melanjutkan pelajaran, bekerja secara sah dan melancong ke luar negara di luar gapi. Golongan ini ibarat banduan dan sempadan negara menjadi tirai besi.

Kini, Perlembagaan Persekutuan masih memberikan perlindungan undang-undang kepada individu terdedah kepada risiko status 'tidak bernegara'. Perlindungan dikurniakan itu disokong usaha pertubuhan bukan kerajaan (NGO) seperti Persatuan Jaringan Pembangunan Manusia Luar Bandar (DHRRA).

DHRRA contohnya menyokong ramai kanak-kanak bawah usia 21 dalam permohonan mendapatkan kewarganegaraan menerusi saluran dibenarkan bawah Bahagian II dan Bahagian III Jadual Kedua Perlembagaan Persekutuan.

Pada 2023, Kementerian Dalam Negeri (KDN) memacu cadangan pindaan tertentu terhadap Perlembagaan Persekutuan. Antara dicadangkan adalah meluaskan lagi golongan berisiko tergo-long individu tidak bernegara.

Ini disebabkan pindaan dicadangkan akan membenarkan kuasa mengurniakan kerakyatan bagi golongan rentan tertentu beralih daripada pelaksanaan undang-undang kepada keputusan eksekutif pegawai kerajaan.

Pada 11 Disember 2023, Majlis Peguam menyuarakan kebimbangan mengenai tujuh pindaan kepada Perlembagaan Persekutuan dicadangkan termasuk pemansuhan seksyen 1(e) dan seksyen 2(3) Bahagian II, Jadual Kedua Perlembagaan Persekutuan yang kini memberikan kewarganegaraan secara pelaksanaan undang-

undang kepada individu yang akan mempunyai status 'tidak bernegara' selain peruntukan berkenaan.

Cadangan pindaan lain menarik perhatian Majlis Peguam ialah pemansuhan perlindungan seksyen 1(a) Bahagian II, Jadual Kedua Perlembagaan Persekutuan yang kini membenarkan anak pemastautin tetap lahir di negara ini untuk menjadi warganegara menerusi pelaksanaan undang-undang.

Pindaan lain menjadi punca kerisauan juga perlucutan hak kanak-kanak dijumpai yang ditinggalkan untuk mendapat kewarganegaraan secara pelaksanaan undang-undang bawah angapan terkandung dalam Seksyen 19B, Bahagian III Jadual Kedua Perlembagaan Persekutuan.

Ia akan mengehadkan pemberian kewarganegaraan kepada golongan ini menerusi pelaksanaan undang-undang. Bawah peruntukan sedia ada, kanak-kanak berkenaan dianggap lahir di tempat itu dan ibunya pemastautin secara tetap di tempat berkenaan, sekali gus mengelakkan golongan ini daripada diselar gelaran 'tidak bernegara'.

Anfara cadangan diberikan DHRRA Malaysia ialah penubuhan jawatankuasa khas meneliti isu identiti individu tidak bernegara. Ini disebabkan frasa 'tidak bernegara' merangkumi pelbagai jenis status berbeza.

Perlindungan kanak-kanak

Namun, sama ada pindaan dicadangkan itu diluluskan Parlimen atau tidak, terdapat keperluan menambahkan perlindungan diberikan kepada kanak-kanak berisiko memikul status 'tidak bernegara'.

Kegemilangan negara diukur perlindungan diberikan kepada individu rentan di bawah naungannya dengan menambah penubuhan pejabat Ombudsman.

Pejabat Ombudsman berpotensi memantau keputusan kerajaan mengenai pemberian kewarganegaraan, sekali gus dapat mengurangkan kegusaran pihak berkepentingan.

Institusi Ombudsman bukanlah asing, bahkan digunakan dalam sektor kewangan. Ombudsman Perkhidmatan Kewangan bersifat tidak berpihak diberikan secara percuma kepada pengguna untuk menyelesaikan pertikaian timbul dengan penyedia perkhidmatan kewangan.

Ombudsman bagi isu kenegaraan juga diamalkan di negara lain. Di Amerika Syarikat (AS), Ombudsman bagi Perkhidmatan Kewarganegaraan dan Imigresen (CIS Ombudsman) tidak membuat keputusan berkaitan kewarganegaraan tetapi berkuasa memantau isu prosedur seperti kesukaran mendapat temu duga dan kelewatan memproses maklumat.

Penubuhan Ombudsman untuk menyelia pematuhan terhadap keadilan dari segi prosedur dapat memantau tempoh memproses maklumat, kerumitan kertas kerja diperlukan dan pemberian sebab jelas untuk penolakan apa-apa permohonan.

Justeru, institusi Ombudsman mampu menyokong kerajaan mencapai keseimbangan antara kedaulatan negara dengan perlindungan hak asasi individu.

